

LUTHERSK KIRKETIDENDE

TEMA: INKARNASJON

LEDER

KJØTT, SPRÅK OG EMOSJONER

ARTIKLER OG INNLEGG

GUD OG MENNESKE

INKARNASJON OG IDENTITET

PÅ LETING ETTER KRISTI FØDESTED

JUL UTAN BADGUYS

SØNDAGSTEKSTEN

NYTTÅRS DAG - JESU NAVNEDAG

KRISTI ÅPENBARINGS DAG

KJØTT, SPRÅK OG EMOSJONER

Høsten teologiske diskusjoner har for første gang på lenge vært dominert av andre spørsmål enn likekjønnet ekteskap. Bjørn Eidsvågs forestilling "Etterlyst: Jesus" har bidratt til en fornyet interesse for Jesu person. Da prestene i Hæren skulle fastsette tema for sin årlige fagkonferanse, valgte de kort og godt "Jesus". Det er befriende at sentrale dogmatiske spørsmål knyttet til troens sentrum, Jesus Kristus, nå får oppmerksomhet. Positivt uttrykt gir dette mulighet for en fornyet interesse for og forkynnelse av Jesus. Men denne interessen avdekker også vesentlige skillelinjer i kristologien. Hva vil det si at Jesus kalles Guds sønn? Hva slags relasjon er det egentlig mellom Gud og Jesus? På hvilken måte frelser Jesus fra synd? Hva betyr bekjennelsens uttrykk om at Jesus skal komme igjen for å dømme levende og døde?

Det mest sentrale kristologiske dogmet er læren om inkarnasjonen. At Gud blir menneske, er også den trossannhet som tydeligst skiller kristen tro fra annen tro. Mange av de viktigste kristologiske stridstemaene i teologihistorien har dette mysteriet som bakgrunn og forutsetning: Gud ikler seg kropp. Julen er kirkens høysesong for inkarnasjonsforkynnelse. Derfor er det naturlig med et temanummer som gir stoff til ettertanke og inspirasjon nettopp nå i desember. Jan-Olav Henriksen og Per Kristian Sætre gir hvert sitt bidrag, henholdsvis fra den systematiske teologien og fra NT. Begge leverer tankevekkende tekster som er god forberedelse til den formidable oppgaven det er å snakke nytt og friskt om inkarnasjonen.

At Gud blir menneske, er også den trossannhet som tydeligst skiller kristen tro fra annen tro.

Hva tror vi om Jesus som sann Gud og sant menneske? I den apostoliske trosbekjennelse annen artikkel ligger hovedvekten på tilblivelse/fødsel og på lidelse/død/oppstandelse. Men inkarnasjonen spiller seg framfor alt ut mellom disse to linjene i trosbekjennelsen: *Født av jomfru Maria – pint under Pontius Pilatus*. Det er i utfoldelsen av Jesu liv at Guds blir synlig, som kropp, språk og følelser.

- *Inkarnasjonens kroppslighet* refererer til selve ordets betydning; Gud ikler seg kjøtt – carne.

For å fjerne all tvil om at dette er en virkelig kropp, understrekes det at Jesus blir født av en kvinne, slik andre barn fødes av kvinner. Denne kroppen nøyer seg ikke med å bli født eller med å dø. Det er med denne fullt ut menneskelige kroppen

at Jesus går rundt i Galilea og i Judea. Det er denne kroppens hender som legges på syke, som løftes til velsignelse. Det er denne kroppen som trenger hvile etter lange vandringer. Det er denne kroppen som får reelle sår og skrammer, og som salves av Maria. Teologisk og sjelesørgerisk har dette vidtrekende betydning. Gud vedkjenner seg kroppen og dens behov på en svært direkte måte. All gnostisk dualisme blir umulig ut fra inkarnasjonens kroppslighet.

- *Inkarnasjonens språkligheit* er et mindre påaktet aspekt ved Jesus som Gud og menneske. At Gud kommer til oss med sitt ord, hører ikke bare Det nye testamentet til: "Mange ganger og på mange måter har Gud i tidligere tider talt til fedrene gjennom profetene"

(Hebr 1,1). Men i Jesus er enheten med Gud sterkere enn hos både profeter og engler. Derfor skulle man tenke seg at Jesu ord var endegyldige, presise og tidløse uttrykk for Gud. Slik er de også blitt forstått. Men inkarnasjonen innebærer at Gud legger seg inn under en begrensning, også språklig. Likesom Jesu kropp har grenser og behov, rekker også Jesu språk bare så langt som menneskelige språk

kan rekke. I Lukas 13,18 spør Jesus: "Hva er Guds rike likt? Hva skal jeg sammenlikne det med?" Dette er trolig en rabbinisk formel, men jeg liker å tenke på det også

som en fortvilelse, et uttrykk for at alt det som rommes av gudsrrikeinnsikt i Jesus, ikke kan uttrykkes med ord. Gud har underlagt seg språkets begrensninger.

- *Inkarnasjonens emosjonalitet* er en underkommunisert del av Jesu kroppslighet. En nærmere undersøkelse av Jesu følelsesuttrykk i

Ved inkarnasjonen til det radikalt menneskelige møter Gud oss med en styrke vi kan tåle.

evangeliene gir oss et rikt bilde av den inkarnerte Gud. I tillegg gir det en overbevisende anerkjennelse av både bredde og styrke i menneskers følelser. Kunne Jesus kjenne angst, bli sint eller flomme over av ekstatisk glede eller medfølelse, så kan vi gjøre det samme uten skam. Også plagsomme følelser rommes i den inkarnerte Gud, derfor skal ingen av oss behøve å gi etter for det brutale

kravet om å være lykkelige eller harmoniske til enhver tid.

Ved inkarnasjonen til det radikalt menneskelige møter Gud oss med en styrke vi kan tåle. Det høyspente er

transformert til en spenning som gir varme og lys i stedet for lyn og torden.

God lesning!

.....
SJUR ISAKSEN
SJUR.ISAKSEN@MF.NO

GUD OG MENNESKE

EFREM SYREREN (306–373)

”Om han ikke var menneske, hvem var det da som lå i krybben?
Og om han ikke var Gud, hvem var det englene kom for å
lovprise?

Om han ikke var menneske, hvem ble da svøpt i et linklede?
Og om han ikke var Gud, hvem var det gjeterne tilba?

Om han ikke var menneske, hvem var det Maria gav bryst?
Og om han ikke var Gud, til hvem ofret vismennene gaver?

Om han ikke var menneske, hvem var det Josef omskar?
Og om han ikke var Gud, til hvem sin ære skjøt en stjerne
gjennom himmelen?

Om han ikke var menneske, hvem ble innbudt til bryllupet i Kana
i Galilea?
Og om han ikke var Gud, hvem gjorde vann til vin?

Om han ikke var menneske, hvem falt i søvn i båten?
Og om han ikke var Gud, hvem truet vinden og sjøen?

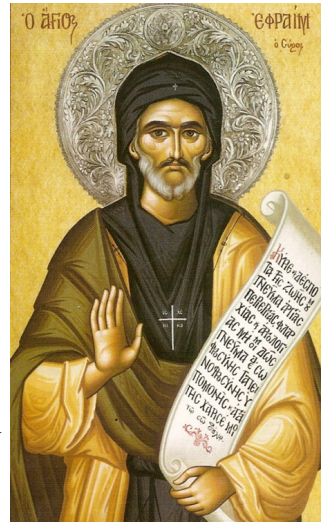
Om han ikke var menneske, hvem gråt ved Lasarus’ grav?
Og om han ikke var Gud, hvem fikk den som hadde vært død i fire dager til å komme ut ved sin
befaling?

Om han ikke var menneske, hvem ropte ut: Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?
Og om han ikke var Gud, hvem sa: Fader, forlat dem, for de vet ikke hva de gjør?

Om han ikke var menneske, hvem sine naglemerker og sidesår var det Tomas rørte ved?
Og om han ikke var Gud, til hvem ropte Tomas: Min Herre og min Gud?”

Publisert i Vårt Land 9. juni 2016

Efrem fra Syria var kristen flyktning fra Syria på 300-tallet og var lærer ved den teologiske skolen i Edessa i vår tids Tyrkia. Han var også til stede ved kirkemøtet i Nikea. Efrem fikk tilnavnet ”Den hellige Ånds harpe.”

INKARNASJON OG IDENTITET

AV JAN-OLAV HENRIKSEN
JAN.O.HENRIKSEN@MF.NO

Hvem var Jesus? Den gang som nå vil svaret på dette spørsmålet være avhengig av hvordan mennesker oppfatter seg selv i forhold til ham og hans budskap. Spørsmålet om Jesu identitet er derfor også et spørsmål som krever en viss avklaring av elementer i identiteten til dem som møter ham. Ser vi i evangeliefortellingene, er de tre evangeliene som sier noe for å besvare dette spørsmålet, delte i sin oppfatning om hvilke historier som best kan gi svar. Disse ulikhetene – og likevel den mulige sammenhengen mellom perspektivene – skal vi se nærmere på.

Identitet har i mange kulturer først og fremst å gjøre med opprinnelse. ”Hvor kommer du fra?” eller ”Hvem er din mor og din far?” er spørsmål som leder oss i retning av svar på spørsmål om identitet. Evangelistene røper likevel at de vet at dette neppe kan si alt om Jesus, og derfor legger de også vekt på en annen side, som vi også kjenner fra dagliglivet: ”Hvem er du?” er nemlig et spørsmål som også kan besvares med: ”Jeg er postmannen eller vaktmesteren.” Da blir identitetsspørsmålet ikke knyttet så mye til opprinnelse og tilhørighet, som til funksjon.

Evangelistene har konstruert evangeliene slik at de skal kunne gi helt bestemte svar på spørsmålet om Jesu identitet. Dermed uttrykker de også en interesse for å la Jesus til å fremstå på bestemte måter. Spørsmålet besvares på ulike måter og ved hjelp av ulike midler og fortellinger. Bak det som noen ganger derfor er motsigelsesfullt hvis vi sammenligner de ulike evangelienes måte å formulere svaret på, er derfor et rimelig felles anliggende, nemlig å bestemme Jesus som Guds Messias – den forventede frelseren. Problemet er bare det at Jesus – ikke minst i lys av hva slags

skjebne han fikk til slutt – også synes å motsi disse forventningene. Han er en annen Messias enn den som ble identifisert gjennom menneskers forventninger. En kan derfor med en viss rett si at det var fordi Jesus ikke innløste folks forventninger eller tilfredstilte deres forestillinger om hvem Messias skulle være, at han ble forkastet, og hans identitet som Messias ikke ble anerkjent av alle. Evangelistene har derfor en viktig jobb i å forsøke å vise at Jesus representerer en gave som blir avvist – men som likevel fremdeles har karakter av å være gave. Ved å fremstille Jesus som noe mer og noe annet enn det forventede, og spille inn noe som ikke svarer til allerede etablerte forestillinger, blir det klarere hvordan Jesus bringer med seg en virkelighet som kan og må forstås som gave. Evangelistenes måte å etablere Jesu identitet på i fortellingene er, til tross for dette ”overskuddet” i forhold til etablerte forestillinger, likevel ikke uten forbindelse med viktige motiver i hans teologiske samtid. Hadde det ikke vært en slik forbindelse, ville det ikke gitt mening å snakke om identifikasjon.

BAK IDYLLEN: JESU FØDSEL

Mange er vant til å tenke på Jesu fødsel i lys av fortellingen i Lukasevangeliet, om stall og krybbe, gjetere og engler. Selv om vi kan ane noe av kulden og fattigdommen fortellingen har som bakgrunn, er det likevel lett å miste av syne at bak den idyllen julefeiringen i vår tid skaper, er det en rekke forstyrrende og kompliserende elementer som plasserer det nyfødte barnet i et rammeverk av makt, begjær, sex og skam.

Når Jesus fødes i en stall, er det første som elimineres, forestillingen og forventningen om en

konge som lever i velstand og herlighet.

I Matteusevangeliet begynner evangelisten med å liste opp Jesu ættetavle, noe som ikke er en helt uvanlig måte å etablere identitet på. Der- som Jesus virkelig skulle være konge, måtte han være av kongeætt, og hensikten med opplistingen er å vise at Jesus nedstammer fra den største kongen i Israel, David. Men Matteus gir en vri på denne målsettingen i sin fremstilling: Han kombinerer nemlig ættetavlen, som ender opp med Josef, med en påpekning av at Jesus var unnfanget før han hadde levd sammen med Maria. Den som altså biologisk arvemessig skulle sikre Jesus en plass i kongerekken, blir dermed sam- tidig identifisert som den som ikke kan gjøre det. Dette problematiserer dermed både Josefs og Jesu identitet: Dersom Jesus skal bli identifisert som av Davids ætt, er det avhengig av at Jesus iden- tifiseres som Josefs sønn. Noe han nettopp ikke er, i fortellingen. Den "biologiske" sikringen gis dermed bare gjennom henne som ikke har noen anerkjent sosial funksjon i dette, moren, Maria som har unnfanget et barn utenfor ekteskap.

Matteus signaliserer dermed det ustabile og usikre i Jesu identitet og forsøker ikke å skjule dette forholdet. Dette forsterkes av at Josef også kunne ha sendt fra seg Maria og barnet da det ble klart for ham at hun var gravid. Men Josef gjør i stedet det motsatte og redder dermed Maria fra den sosiale og religiøse skampåføring som det å bære et barn med en ukjent far, ville ført med seg. Han tar Maria til seg og inkluderer henne i et fellesskap der skam ikke har noen plass. Det er ikke urimelig å se Josefs handling her som en modell for hvordan Jesus selv senere ønsker velkommen dem som er stigmatisert av skam, og overvinnes skammen ved konkret å inkludere dem i fellesskap.

Et annet poeng i Matteus' måte å etablere Jesu identitet på er at Jesu identitet dermed blir mer solid etablert i kraft av hvem Josef anerkjenner ham som. Poenget er nettopp ikke at Josef bare skal ta det som gitt at Jesus er hans egen eller en eller annen annens sønn, men at Jesus skal anerkjennes som en som er født etter Guds vilje.

Leser vi historien om Jesu fødsel på denne måten, er den ikke en fortelling om en mirakuløs fødsel, men om sårbarheten og det usikre i Jesus

identitet, sett i lys av hans plass i en familie. I denne historien er det komponenter som mange mennesker erfarer: Muligheten for å bli avvist av familie eller far, å bli unnfanget utenfor ekteskap, skjørheten i din sosiale status, muligheten for ikke å oppnå sosial anerkjennelse. Samtidig skjer det noe når Jesus blir anerkjent av Josef som et barn som har sin opprinnelse hos Gud: Ved å anerkjenne Jesus på denne måten, er alt gitt som er nødvendig for at han skal inkludere Jesus i det familiefellesskapet han stifter. Også dette er et trekk vi skal se at fungerer som en modell i Jesu senere virke: Det er ved å se alle andre som men- nesker som også har sin opprinnelse hos Gud, at vi kan se hva som dypest sett knytter menneske- heten sammen som fellesskap. Derfor er det også et poeng å motvirke alt det som skaper skiller mellom oss av sosial, religiøs og kulturell art, og som derfor holder andre borte fra å kunne ta del i fellesskapet og dets gaver.

Jesu identitet blir på denne måten markert som noe som i høyeste grad fremstår som proble- matisk når det gjelder "formelle" eller "objektive" markører. At han i fortellingen anerkjennes som Josefs sønn, innebærer at han dermed "hentes inn i" den tilhørigheten han ut fra slike kriterier måtte påregnes å ha som medlem i kongens ætt. Kongemotivet er likevel, som vi nå skal se, ikke helt uproblematisk, det heller.

HVA SLAGS KONGE?

Alle evangeliene konstruerer sin forståelse av Jesu identitet slik at den også fremstår som en utford- ring til menneskelige maktthavere. Hos Matteus skjer det gjennom historien som fortelles om hva som skjedde rett etter Jesu fødsel. Når kong He- rodes får høre om at det er født et barn som kan oppfattes som en trussel mot hans kongedømme, sies det at han bruker sin makt til å drepe alle barn som kan være det. Selv om vi ikke med sikkerhet kan si at disse barnedrapene fant sted, er det utvilsomt historisk korrekt at kong Hero- des var i stand til å gjøre slike ting, og han er også kjent for grusomheter som absolutt er på nivå med dette.

Men ved å fortelle om slike ting, får Matteus frem hvor undertrykkende og voldspreget den rådende kongen var – og hvor lite flatterende det

egentlig er å være en slik konge. Når Jesus tegnes opp som den absolutte motsetningen, er det ikke bare motsetningen mellom den maktesløse og den mektige kongen som tegnes opp. Men motsetningen får også flere ekko senere i evangeliene når Jesus forkynner Guds rike som det motsatte av et sted der man eliminerer sine motstandere; snarere er Guds rike stedet der man elsker sine fiender og ber for dem som forfølger en (jfr. Matt 5,44). Igjen ser vi derfor at fortellingen om Jesu fødsel antyder linjer frem til Jesu egen forkynnelse. Slik får evangelisten frem at Jesu forkynnelse har en personlig dybde i kraft av hans egne erfaringer, og at hans teologi ikke bare er et resultat av det vi vil kalle ”skrivebordsteologi”, men er ”selvprøvet” og forankret i erfaringer fra hans egen livshistorie.

Matteus utvikler motivet med Jesus som konge også på en annen måte: Han forteller om noen ”vismenn” som kom til slottet for å hylle den nye kongen. Dette er den umiddelbare anledning til at Herodes blir kjent med Jesu fødsel og forsøker å eliminere ham. Herodes selv vil ikke gi barnet noe som helst, men hans begjær etter kontroll og å holde på egne posisjoner gjør at hans ønsker å frata Jesus enhver mulighet for å bli anerkjent som konge eller motta noe som helst av gaver. Det er tydelig at Herodes oppfatter det slik at dersom Jesus ble anerkjent som konge, ville han måtte oppgi sin egen posisjon. Slik sett utfordrer Jesus Herodes’ identitet som den mektige. En av dem må følgelig vike. Fortellingen illustrerer dermed brutaliteten og ondskapsen som kan komme til uttrykk i en kamp for anerkjennelse og posisjon, der den andre bare oppfattes som en trussel mot egen identitet.

I kontrast til dette uttrykker vismennene at de anerkjenner Jesus som konge, til tross for mangelen på kongelige omgivelser og omstendighetene rundt hans fødsel. Denne anerkjennelsen er også gjenspeilt i deres gaver, som uttrykker et overskudd og en overflod som er en konge verdig. De gis uten noen form for mulighet for gjenytelser. Igjen kan vi derfor lese barndomsfortellingene som noe som har linjer inn i Jesu voksne liv: han selv mottok gaver i overflod da han var nyfødt, og ikke hadde noe å vise for seg – og det er på samme måte han selv tilbyr gaven om til-

hørighet til Guds rike uten betingelser da han selv blir voksen.

På bakgrunn av denne lesningen av noen trekk i Matteusevangeliets fortellinger om omstendighetene rundt Jesu fødsel, blir det tydelig at Jesus ikke fremstår som noen ”normal” konge. Påstanden om at han er konge (som finnes ekko av f.eks. i den store domscenen i Matt 25,34.40) må derfor forankres i noe annet enn de umiddelbare omstendighetene rundt fødselen. At Jesus er konge i Guds rike, kan bare bli tydelig ved at Guds rike fremstår som noe annet, og i kontrast til, andre former for utøvelse av kongemakt. Dette får Matteus’ tekst frem ved å la barndoms erfaringene (som fortellinger om Jesu opprinnelse) peke frem mot hvordan Jesus selv handler og fungerer senere i livet. Dermed kombinerer Matteus elementene av tilhørighet og funksjon, som jeg ovenfor antydnet som vesentlige for å bestemme identitet.

En konge råder over sine borgere. Det mest påfallende i evangelistenes fortellinger om Jesus siden er at Jesus i sin forkynnelse først og fremst er opptatt av å gi og å tjene, og ikke å herske (jfr. Matt 23,11). Stadige eksempler på at den største er den som tjener, og ikke den som hersker, gis i tekstene og antyder dermed at Jesu måte å være konge på ikke er maktens, undertrykkelsen og tvangens, men nettopp gavens og sjenerøsitetens. Det utelukker selvsagt ikke at han stiller krav – men kravene er stilt for å sikre de andre godene som hører til i Guds rike, og ikke for å sikre seg selv bestemte privilegier. Dermed underminerer Jesu egen praksis også andre forestillinger om utøvelse av kongemakt. Nettopp disse komponentene, knyttet til tjeneste, oppgjør med undertrykkelse og utstøtelse av ikke-ankjente mennesker, er med på å gjøre hans forkynnelse og praksis kontroversiell. Den inkarnerte kongen markerer at alle mennesker er like overfor Gud og anerkjent av Gud – uansett hvor usikker og utrygg deres identitet er i øynene til dem som står rundt.

Denne teksten er en lett bearbejdet versjon av noen elementer i kapittel 4 i Jan-Olav Henriksen: Jesus: Gave og begjær, Oslo: Gyldendal 2008.

PÅ LETING ETTER KRISTI FØDESTED

AV SINDRE M. SKEIE, PREST OG SALMEDIKTER, KOMMUNIKASJONSSJEF VED VID/DIAKONHJEMMET
SINDRE.SKEIE@GMAIL.COM

Det skjer i stallen. Gud blir menneske. Den allmektige inkarneres som barnet Jesus; det skjer en inkarnasjon; det er noe ikke-kroppslig som får kropp og blir til kjøtt og blod; det er noe som var skjult og fjernt, som blir synlig og kommer helt nær.

Men noen dager vil jeg ikke at andre skal komme nær meg.

På slike dager ønsker jeg heller en Gud som står på trygg avstand til det hele, en Gud med tyngde, en som ikke blir tatt av vinden eller flyter av gårde med strømmene som skifter, en Gud som ikke lar seg distrahere av småting, en Gud som bare er og er og er, fra evighet til evighet, et fast punkt i en verden av bevegelse, en Gud som er skjult som stenderne i veggen, og som bærer alt med en ubegrenset styrke.

Også slik er Gud. For vi tror på én Gud, den allmektige Fader, som har skapt himmel og jord, alt synlig og usynlig.

*

Noen dager vil jeg ikke være alene, ikke for alt i verden.

Da ønsker jeg en Gud som setter opp teltet sitt ved siden av mitt, en Gud som tusler rolig inn på leirplassen, fyrer opp et bål, koker kaffe til oss begge og tar seg tid til en lang prat, en Gud som er en venn, en som lytter og forstår, en som klapper meg på skulderen og sier: Bare gråt, mitt barn; jeg ønsker en Gud som selv har hatt en barndom, en som kjenner vemodet ved å bli voksen, en som vet hva mennesker lider, en som kan rope: Solidaritet med alle mennesker! Solidaritet med de syke, de fordømte, de utstøtte! En slik Gud ønsker jeg da, en som er brennende varm og midt iblant oss, en Gud som er kjøtt og blod, smerte og lengsel, nærhet og kamp og vennskap.

Også slik er Gud, for vi tror på én Herre, Jesus Kristus, Guds enbårne Sønn, født av Faderen fra evighet, Gud av Gud, lys av lys, sann Gud av sann Gud.

Dette er inkarnasjonen: At alt det som nevnes med det utilstrekkelige ordet "Gud", dette ufattelige nærværet i alt som er; det får en menneskekropp; det blir til kjøtt og blod; det får to små hender og et lite hjerte som banker og banker.

*

Noen dager vil jeg bare sove.

Da søker jeg en Gud som stryker meg over pannen, gir meg noe svalende å drikke og sier: Fall til ro, menneskebarn, fall til ro, for tusen år er i mine øyne som dagen i går da den fór forbi, eller som en nattevakt, så hvil og la meg fornye deg til du kan gå inn i dagen på ny.

Dette er også Gud, for vi tror på Den hellige ånd, Herre og livgiver.

*

Men noen dager vil jeg danse og synge; noen dager farges tilværelsen av et forunderlig gyllent lys, og det som var truende i går, er med ett blitt vennlig og mildt, som et håndtrykk fra noen som vil meg vel.

På slike dager aner jeg at Gud regjerer over materien, over atomene og galaksene, at Gud kan forvandle min sorg over tapte dager til glødende fremtid, at Gud kan skape med sitt Ord: Av støv er du kommet, til støv skal du bli – men av støvet skal du stå opp og leve under en ny himmel på en nyskapt jord.

Dette er også inkarnasjon: Det kommer en dag da alt det som Gud har lovet, alt som Gud har villet fra begynnelsen, blir kropp og liv og kjøtt og blod, men det har ennå ikke skjedd; det er fremdeles bare et håp, og til den dagen kommer, tror vi på én, hellig, allmenn og apostolisk kirke; vi bekjenner én dåp til syndenes forlatelse og venter de dødes oppstandelse og det evige liv.

*

Kirken må inkarneres.

Hvis kirken skal være Kristi øyne, Kristi ører og Kristi munn og hender og føtter, så må den inkarneres i verden; den må være noe mer enn en god hensikt og et fromt ønske; den må bli kropp, slik Gud ble kropp; kirken må risikere å miste seg selv, slik Gud risikerte alt ved å bli sant menneske; kirken må inkarneres i samfunnet, blant menneskene, på torget, i offentligheten. Men aller mest må kirken må spørre: Hvor er Kristi fødested i dag? Hvor er stallen; hvor er krybben? For der blir kirken til. Derfra skal kirken vokse frem. Det er dit vi skal.

Hysj, vær stille for Maria,
list deg helt forsiktig inn.
Hun har født et barn, sitt første,
hør, hun hvisker: "Gutten min!"
Josef legger barnet inntil
hennes bryst, og hun er trett,
se, hun sovner mens den lille
dier og blir varm og mett.

Kan du i ditt hjerte ane
hvem som nyfødt hviler her
mellom oss som bor og strever
under himlens stjerneskjær?
Gå i undring frem til Sønnen.
Alltid var han ett med Gud.
Se, nå er han sammenvevet
med vår slekt i blod og hud.

Sønn av Gud, vi kneler for deg.
Du er født i Betlehem,
ja, en fattig by som ofte
er blitt plaget, ble ditt hjem.
Du vil være i det lave!
Det som ingen bryr seg om,
valgte du deg. All vår velstand
blekner mot din fattigdom.

Vi vil alltid noe større.
Du gikk alltid lenger ned,
ofret selve himmelriket,
bøyde deg mot oss og led.
Krybben er for lengst forsvunnet,
stallen finnes ikke mer,
men i våre minste søsken
er det alltid deg vi ser.

Tekst: Sindre Skeie 2011

Melodi: Gisle Skeie og Sindre Skeie 2011

<https://www.youtube.com/watch?v=Cp3l3Lir4v4>

JUL UTAN BADGUYS

AV PER KRISTIAN SÆTRE, PREST, STIPENDIAT I NT VED MF
PER.K.SATRE@MF.NO

Juleevangeliet er ei av verdas mest fortalte forteljingar. Generasjonar av kunstnarar, diktarar og forkynnarar har forma våre bilete av korleis ting hende. Og dei bileta skal ein ikkje tulle med. I 1584 vart Francisco Sánchez de las Brozas stilt for inkvisisjonsdomstolen i Valladolid. Filologen var klaga inn av studentane sine. Mellom klage-måla var at han offentleg hadde sagt at Den heilage familien ikkje hadde vorte avvist i noko herberge, og at Frelsaren ikkje var fødd i ein stall. Sánchez hevda at Maria tvert om hadde fødd son sin i heimen til nokre slektingar. Sjølv om historia syner at ein skal vere forsiktig når ein prøver å utfordre julebileta til folk, så kan det like fullt vere gode grunnar til å gjere det. Det kan nemleg vere at me ved å vidareføre dei seier noko me eigentleg ikkje ynskjer å seie.

JUL UTAN STALL

Sánchez sine tidlege historisk-kritiske resonnement kring juleevangeliet var ikkje meir kjetterske enn at omsetjarane bak Bibel 2011 er samde med han. Stallen stod det for så vidt aldri noko om i sjølve bibelteksten, og den kyrkjelege tradisjonen kjenner mange variantar. Jakobsevangeliet frå det andre hundreåret, som er ein av dei eldste tekstane utanfor NT, som fortel om dette, meiner Jesus vart fødd i ei grotte ved vegen. I det andre hundreåret skriv òg Justin Martyr om fødselen i ei grotte, og sidan har det vore det vanlegaste motivet i den ortodokse tradisjonen. I vest var bileta annleis, og ifølgje dei svært mykje lesne mellomalderverka *Historia Scholastica* og *Legenda Aurea* skjedde fødselen under eit tak inst i ei blindgate. På akkurat dette punktet er bibel-

teksten open og tradisjonen fleksibel, sjølv om både julekrubbene i norske heimar og julesongane våre er dominerte av utlær av eitt eller anna slag.

... OG UTAN VERTSHUSHALDAR

Større følgjer for dramatikken i juleevangeliet har det når herberget vert borte. Herberget har vore ein del av omsetjingstradisjonen og forsvann frå juleevangeliet i norsk omsetjing fyrst i 2011. Grunnen er heilt enkelt at grunnteksten i vers 7 har ordet *katályma*. Dette greske uttrykket er ganske ope. Når Lukas faktisk meiner ”herberge” så brukar han eit anna ord, nemleg *panodocheion* (Luk 10,34). I 2,7 er tydinga vidare enn ”herberge”, og den nye, norske omsetjinga ”husrom” tek betre vare på dette. I og for seg er heller ikkje dette svært kontroversielt, men det fører mykje med seg. Når herberget forsvinn, forsvinn òg vertshushaldaren frå julespelet. Og når så mykje endrar seg, så kan ein brått kome på at ”medan dei var der” ikkje treng å tyde ”i det same dei kom inn i byen”. Det er vanleg å framstille det slik, med ein fødsel som byrjar medan Maria framleis sit på eselet på veg inn til Betlehem og Josef som desperat bankar på dørene i Betlehem. Eit nyare døme med svært høgt tempo er sluttscenane i filmen *Veien til Betlehem* frå 2006, ein film som elles er ei så tradisjonsbunden og så lite interessant framstilling av juleevangeliet at inkvisisjonen hadde sleppt han rett igjennom. Slike oppjaga tolkingar har gamle føredøme. Alt i Jakobsevangeliet har tempoet vorte svært høgt. I Codex Bezae, eit NT-manuskript frå det femte hundreåret, er teksten i vers 6 jamvel endra til

”då dei kom fram”. Ei slik førestelling har med andre ord lang tradisjon, men ho er verken naudsynt eller sannsynleg av den grunn. Den med stort sannsyn eldste lesemåten, den med ”medan dei var der”, opnar tvert om for at Maria og Josef kan ha vore i Betlehem ei god stund då termindatoen nærma seg. Lukas fortel at Maria vart gravid då Elisabet var i sjette månad (1,36), og at Maria var hjå Elisabet i tre månader fram til Elisabet skulle føde (1,56f). Derifrå drog ho heim, og sidan attende til Judea, men denne gongen til Betlehem. I Lukas sin forteljingskronologi kan denne siste reisa med andre ord ha skjedd ein eller annan gong i løpet av dei siste seks månadene av svangerskapet. Det gjev andre og mindre dramatiske bilete, men det framstiller på den andre sida aktørane i forteljinga som meir ansvarlege og fornuftige folk.

OPNE HJARTE I BETLEHEM

Les ein juleevangeliet på denne måten, tek ein ut nokon av spenningstoppane. Det er litt fortærande, men på den andre sida gjev det oss moglegheita til å snakke skikkeleg om dei som er med. I forkynning og julespel og alt slikt vil ein gjerne spisse det litt og gjere forteljinga både tydeleg og spennande, men det har ein kostnad. Ein endar nemleg opp med å påstå ein heil masse om juleevangeliet sine ”andre”, desse menneska som budde i Betlehem, som faktisk var Josef sine slektningar, som i det klassiske julespelet vert symboliserte av vertshushaldaren, og som i større eller mindre grad avviser ein familie i naud og overlét ei fødande kvinne til seg sjølv. Den førestillinga står i kontrast til folket i Betlehem si eiga lesing av juleevangeliet. Når ein går inn på Krubbe-plassen utanfor Fødselskyrkja, vert ein møtt av eit stort skilt sett opp av palestinske turistmynde med påskrifta: ”Welcome to Bethlehem. We welcome you on your journey as we welcomed the Prince of Peace. Pray for the freedom of Palestine.” Helsinga er anten djupt paradoksal; å love ein slik velkomst som vestlege kristne ser for seg at Jesus fekk, er ikkje mykje å skryte av, eller så les ein juleevangeliet på ein annan måte.

LANDSBYENS ANSVAR

Nyleg avdøde Kenneth E. Bailey såg det som ei av sine store oppgåver å opne den vestlege teologien sine augo for kristne tolkingstradisjonar i Midtausten. Av fleire grunnar har desse langt på veg vore ukjende i vest, språkleg fordi ein i Vesten stort sett har lese latin, gresk og hebraisk og slik oversett overleveringar på til dømes syrisk og arabisk, teologisk fordi dei austlege kyrkjene ikkje har akseptert tonaturlæra frå kyrkjemøtet i Kalcedon, og politisk fordi kontakten mellom arabisk- og ottomanskkontrollerte område og Europa har vore vanskeleg. Bailey brukar arabiske overleveringar i arbeidet sitt, men syner òg til arkeologien og kjennskapen til landsbykulturen i Midtausten når han gjennomfører sine kulturelle studiar. Juleevangeliet er eit særst godt døme på kvifor dette er viktig, sjølv om Bailey innimellom kan hoppe litt kjapt til konklusjonane. I boka *Jesus Through Middle Eastern Eyes* drøftar han tolkinga av Lukas 2. Ordet katályma les han som ein referanse til det tradisjonelle gjesterommet i landsbyhus i Midtausten. Fattigfolk sine hus har tradisjonelt hatt to rom, eit stort fellesrom med ei avdeling for husdyra i eine enden, og så eit gjesterom anten på taket eller ved eine endeveggen. Dette er i seg sjølv ein indikasjon på kor viktig verdi gjestfridomen er i denne samanhangen. Gjestfridomen kravde at ein fann plass til ein slektning, som Josef ville vere, særleg når han trengde hjelp, og ingen avviser ei høggravid kvinne. Det ville vere ei stor skam for heile landsbyen. Lesarane av juleevangeliet ville ha stussa over det og funne det lite truverdig. Det er heller ikkje slik at det var knapt med tid, for den greske formuleringa legg jo opp til at Maria og Josef var ei stund i Betlehem før fødselen. Problemet er derimot at det ikkje lenger er ”plass i gjesterommet”, slik ein òg kan omsetje 2,7b, fordi nokon andre slektningar alt bur der. Dermed hamnar Maria og Josef som ei naudløysing inne i hovudrommet saman med familien og dyra. Når Jesus så vert fødd, vert han sveipt og lagt i ei krubbe. I mange hus er golvet i dyra sin ende av huset noko lågare og krubbene hogde ut langs kanten av avsatsen. Ei slik krubbe vil vere ein relativt trygg og stabil plass å leggje ein nyfødd i eit hus som

er fullt av folk og dyr. I Bailey si tolking gjev dette òg meining til engelens ord til gjetarane. Når engelen annonserer at ein frelsar som er Messias, Herren, er fødd, 2,12, så ville gjetarane med ein gong høyre den kongelege klangen i titlane og tenkje at dei ikkje var velkomne der eit slikt barn var fødd. Men så får dei teiknet i 2,13: Barnet ligg i ei krubbe, altså i eit hus der det bur vanlege folk. At akkurat dette er teiknet, gjer at dei vågar å leggje i veg for å helse den nyfødde. Eit anna poeng Bailey legg vekt på, er at dersom det verkeleg var slik at den nyfødde og foreldra hans heldt til åleine i ei utløe, slik ein gjerne ser føre seg i Nord-Europa, så ville alminneleg folkeskikk ha kravd at gjetarane tok dei med seg heim til seg sjølve. Sjølv om dei sikkert ikkje hadde all verda, ville dei kunne gje familien noko meir enn ein trekkfull stall.

TRENG ME BADGUYS?

Det vert mindre dramatik i juleevangeliet når ein les det på denne måten. Ein senkar tempoet og mistar ein drivande konflikt. Spørsmålet er om ein taper noko anna òg. Det kan nemleg vere teologiske grunnar til at ein treng dei lukka dørene og den avvisande vertshushaldaren. I den ortodokse tradisjonen har fødselen i grotta vorte det dominerande motivet. Det kan skuldast at biletet er svært gammalt, men Jakobsevangeliet si forteljing høver òg svært godt teologisk. Der er det nemleg slik at ingen ser sjølve fødselen. Både Josef og jordmora han har henta, kjem for seint; dei ser berre den nyfødde stige ut av eit himmelsk ljøs. Det står jo skrive at "det auge ikkje såg og øyro ikkje hørde, det som ikkje kom opp i noko menneskehjarte, (...) det har Gud openberra for oss ved sin Ande" (1 Kor 2,8–9), og når nattverdelementa vert forvandla i den ortodokse liturgien, så skjer det bak ein lukka ikonostas slik at ingen ser den heilage handlinga. Kanskje er parallellen så sterk at ein har likt dette biletet best. På same måten kan ein tenkje seg at ein i vest har hatt behov for nokre karakterar i forteljinga som representerer den avvisinga me les om i Johannes 1. "Hans egne tok ikkje imot han" vert eit narrativt faktum når vertshushaldaren med sørgmodig mine lukkar døra for Josef og Maria. Gjennom historia har eit slikt negativt bilete av folket

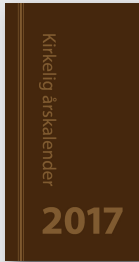
i Betlehem hatt stort problematisk potensial, uansett om ein har tenkt på dei som jødar eller palestinarar. Ved å vedlikehalde førestillinga om dei fiendtlige andre i juleevangeliet risikerer ein å vidareføre ei kopling mellom spesifikke grupper og Det nye testamentet sin kritikk av dei som ikkje tok imot Jesus. Det er misbruk av tekstane, på den eine sida fordi det stigmatiserer heile grupper, og på den andre sida fordi det frikjenner oss. Tekstane om at møtet med Jesus skaper motstand, sluttar å fortelje oss noko i det me tenkjer at dei berre handlar om dei andre. Juleevangeliet sluttar å forstyrre oss, og me glid inn i tilskodararen sin trygge og sjølvrettferdige posisjon der me veit korleis det går, og overtyder oss sjølve om at me sjølve i alle fall hadde skjønna alt og gjort alt heilt riktig.

NYTT JULESPEL

Det klassiske julespelet kan såleis vere passiviserande for tilskodarane. Kenneth Bailey løyste det problemet med å skrive eit heilt nytt som han gav ut under tittelen "Open Hearts in Bethlehem". Der let han folket i Betlehem vere føredøme i gjestfridom. Juleevangeliet vert kanskje mindre underhaldande lese på denne måten, men på den andre sida vert det meir utfordrande. Biletet av dei einsame to i stallen bleiknar, og i staden får me eit bilete av eit fellesskap som inkluderer den vesle, hjelpetrengande familien og slik får eit møte med Gud. Tolstoj si juleforteljing om den fattige skomakaren er ei fin forteljing, og ho liknar kanskje meir på originalen enn me trudde.

Lesetips for jul

- Jakobsevangeliet finst lett tilgjengeleg i *Apokryffe evangelier. Verdens hellige skrifter*. (De norske bokklubbene, 2001).
- Om inkvisisjonen og tydinga av κατάλυμα er Stephen C. Carlson: "The Accommodations of Joseph and Mary in Bethlehem: κατάλυμα in Luke 2.7" (New Testament Studies 56) ein fin artikkel.
- Av Kenneth Bailey er *Jesus Through Middle Eastern Eyes* (SPCK, 2008) tilrådd. Julespelet er *Open Hearts in Bethlehem* (Westminster John Knox Press, 2005).

KIRKELIG ÅRSKALENDER 2017

169,-

Kirkelig årskalendar er en klassiker! Her finner du en kombinert klassisk almanakk med bibeltekster knyttet til kirkeåret. Markeringen av de kristne merkedager gir dagene innhold med søndagen som ukens sentrum. Her finner du også en oppdatert kontaktliste til kristne virksomheter.

DAGSORD 2017

149,-

Denne kalenderen er gjennom årene blitt en klassiker. Fin på kjøkkenveggen, over skrivebordet eller hvor det måtte være. Vakre og profesjonelle naturfotografier for hver måned. Bibelord for hver dag i forlengelsen av søndagens tekster.

Kjøp kalenderne på www.lutherforlag.no eller hos din lokale bokhandel.

www.lutherforlag.no

Anne-Margrete Saugstad

BIBELN FOR HODE OG HJERTE

249,-

I denne boken deler Anne-Margrete Saugstad av sin store kunnskap om Bibelen og de bibelske tekstenes bakgrunn og sammenheng. Her finner du en rekke innfallsvinkler til hele Bibelens skattkammer – fra skapelsesfortellingen til Johannes' åpenbaring. Som leser vil du få større oversikt og forståelse for hva Guds ord er, og hva det handler om: Hans plan og gjennomføring av sitt verk til menneskehetens beste.

Anne-Margrete Saugstad er en skattet forkynner og har i en årrekke vært lærer i Det gamle- og Det nye testamentet ved Bibelskolen i Staffeldtsgate, senere Høgskolen i Staffeldtsgate.

www.lutherforlag.no

SØNDAGSTEKSTEN

SJUR ISAKSEN - ARNFINN BJØRGEN

NYTTÅRS DAG – JESU NAVNEDAG
KRISTI ÅPENBARINGS DAG

NYTTÅRS DAG – JESU NAVNEDAG

1. JANUAR 2017

Prekatekst: Luk 2,21

Lesetekster: 4 Mos 6,22-27 / Fil 2,5-11

Liturgisk farge: Hvitt

HAR DU FYR?

Jeg har feiret mange årsskifter i nordnorsk vintermørke før sola igjen dukket opp over horisonten. Der ga det mening å syngre frelsesoffiseren David Welanders sang om Navnet Jesus:

*Midt i nattens mørke blinker
som et fyrlys Jesu navn,
og hver hjelpløs seiler vinker,
inn til frelsens trygge havn.
Og når solen mer ei skinner,
Jesu navn, det lyser enn.
Da den frelste skare synger
høyt dets pris i himmelen.*

Allerede som barn ble Welander blind på det ene øyet og brukte derfor mørke briller, både for å skjule det skadde øyet og beskytte det friske. For

ham var mørket en reell trussel og lyset ingen selvfølge. Ikke alle feirer nyttår med positivt fortegn. Dagene som vært, vil som regel fargelegge forventningen til dagene som skal komme. Det skal mer enn en nyttårssalutt til for å fjerne det mørket som livets rystelser har spunnet rundt oss. Heller ikke Jesu navn er noen trylleformel. Det ville være uansvarlig og respektløst å hevde at alt vil bli bra i Jesu navn. Likevel gjør dette navnet en forskjell. Slik fyrlyset gir håp i havets kaos og mørke, gir Jesu navn håp til den som trues av sitt eget indre mørke. For Jesus har vært der selv, og er det noen jeg ville tiltro oppgaven å føre meg fra mørke til lys, så er det nettopp ham. Da er jeg ikke avhengig av de store katedraler og de blendende forestillinger.

I dag er det denne versjonen som synges og som berører folk, både langs kysten og andre steder:

*Har du fyr - har du løkte langs din vei
har du fyr - et signal om riktig lei
ei lampe som gløde i mørke
og løse de ut og frem
som tar de bort og hjemmefra
men også tar de hjem
(Ola Bremnes)*

EN NY TIDSREGNING

På 700-tallet ble det vanlig å bruke en ny *tidsregning* i vår del av verden. En tidsregning trenger et nullpunkt. Utover i middelalderen ble det

gradvis mer og mer akseptert at *Kristi fødsel* skulle være vår tidsregnings utgangspunkt. Det betyr at hver gang jeg skal fortelle noen mitt navn og når jeg er født, bruker jeg en referanse til et annet navn og en annen fødsel. Hver gang jeg skal si noe om en historisk begivenhet, viser jeg samtidig til en annen historisk begivenhet, den natten sauepassere forlot beitemarkene sine på grunn av englesang. Det er ingen selvfølge at Jesus er eller vil fortsette å være tidsregningens utgangspunkt; mange steder i verden teller man tid på andre måter. Begivenhetens betydning er heller ikke avhengig av denne måten å telle på; det var ikke Jesus-barnet som fant på dette systemet, for å si det sånn. Men personlig synes jeg det gir mening at min egen lille historie siktes inn i forhold til det noen tar sjansen på å kalle Guds store historie. Noe avgjørende skjer på det nullpunktet der verdens skaper mykner og får menneskebarnets trekk, hud og blikk.

Et årsskifte påkaller noen ganger store følelser. Både anger og uro, takknemlighet og glede kan ligge nær oss når vi er i overgangens og oppsummeringens modus. I kirken innvies det nye året til et navn. Det gjør et hav av forskjell. Det året vi går ut av, er Herrens år og ligger i Herrens hender. Det året vi går inn i, er også Herrens år og ligger i Herrens hender. I Jesu navn skal all vår gjerning skje.

JESUS SOM JØDE

På årets første dag har vi årets korteste evangelietekst. Det enkle, refererende verset fra Lukas-evangeliet er likevel fylt av mening og teologi. Det er særlig to hendelser som peker seg ut i teksten, omskjæringen og navngivingen.

Omskjære – *peritemnå*. De siste årene har det blitt økende oppmerksomhet rundt den urgamle skikken å omskjære guttebarn, men da særlig av medisinske og psykologiske grunner. I Jesu samtid var omskjærelsen primært et religiøst pakstegn som Jesus heller ikke i sin voksne virksomhet problematiserte eller diskuterte. At Josef tok gutten med til synagogen eller tempelet for omskjæring, understreker bare den selvfølgelige tilhørigheten til folket og til folkets Gud. Både Jesus og seinere hans disipler utfoldet sitt religiøse

liv i synagoge og tempel, fulgte jødiske trospraksiser og deltok i jødiske fester. Først seinere ble omskjæringen et problem, knyttet til striden om ikke-jøder måtte omskjæres når de kom til tro på Jesus. Det ble nødvendig for Paulus å avvise en slik tanke (Gal 5,6).

Jesus – *Iesous*. *Iesous* er den greske formen av det hebraiske navnet *Joshua*. Grunnbetydningen av navnet ble gjerne ført tilbake både til det hebraiske ordet for verbet å *frelse* og for substantivet *frelse*. At Jesus kom for å frelse folket fra deres synder, var i utgangspunktet et overraskende og provoserende program, da den vanlige forestillingen var at bare Gud kunne tilgi synd. Dette var navnet engelen hadde hvisket Josef i øret drøyt ni måneder tidligere. Det skal litt til å sette seg opp mot en engel. Når Maria bøyde seg under engelens budskap, så skulle vel han gjøre det også.

PREKENSKISSE

Navnet Jesus – et helt vanlig navn. Den arameiske formen, *Jeshua*, var flittig i bruk som guttenavn i den jødiske samtid. Derfor var det ikke navnet i seg selv som skulle være egnet til å overraske Josef og Maria. Også i dag er det mange som heter Jesus, ikke minst i den spansktalende del av verden. Det er ikke gudsbespottelse å oppkalle sin sønn etter Jesus. Det er et helt vanlig navn. Det minner oss om at Kristus ble født som vår bror. Han tok bolig i denne verden; her ble han folkeregistrert som Josefs sønn. By: Nasaret. Fylke: Galilea

Navnet Jesus – et helt usedvanlig navn. Det er ikke så ofte at Gud dikterer navn gjennom sine budbærere. Men når det skjer, ville navnets grunnbetydning alltid følge barnet som en hilsen fra Gud. I Norge er bevisstheten om navnenes grunnbetydning relativt liten. For Josef og Marias sønn var navnet mer enn en hilsen fra Gud; navnet var et program. I navnets betydning ligger Guds egne planer for barnet. Jesus betyr Frelser. Dette barnet skulle frelse sitt folk fra deres synder. Han har et usedvanlig og enestående navn. Så enestående at vi seinere kan lese om han: "Det finnes ikke frelse i noen annen, for under himmelen er det ikke gitt menneskene noe annet

navn som vi kan bli frelst ved” (Apg 4,12).

Navnet Jesus – er mitt navn. I kirken er vi noen ganger nøye med å understreke at dåpen ikke er en navneseremoni. Barnets navn er en sak mellom barnets foreldre og Folkeregisteret. Alle barn har navn, enten de blir døpt eller ikke. Men dåpen er en navneseremoni likevel. Jeg ble tatt inn i en større slekt enn min egen; jeg blir Guds barn og Jesu navn graveres inn i min sjel. Slik bindes Jesu navn og mitt navn sammen. Det er en gave jeg har fått. Det er min dåpsgave.

Lykke til!

SJUR ISAKSEN
FØRSTELEKTOR, MF
SJUR.ISAKSEN@MF.NO

KRISTI ÅPENBARINGSDAG

8. JANUAR 2017

Prekentekest: Matt 2,1–12

Lesetekster: Jes 60,1–6 / Ef 3,1–7

Liturgisk farge: Grønn

TIL DAGEN

Kristi åpenbaringsdag innleder åpenbaringstiden og markerer samtidig avslutningen av juletiden.

Åpenbaringsdagen, ble feiret allerede meget tidlig, for å understreke Jesu guddommelige opphav fra begynnelsen av. Jesu fødsel og flere andre motiver gikk inn i denne festen, både Jesu dåp og vismennenes hyllest av Jesus.

Etter at 25. desember ble etablert som dagen for Jesu fødsel, ble feiringen av vismennene dominerende på denne dagen. Derfor er den nå gjerne kalt ”hellige tre kongers dag”.

I åpenbaringstiden brukes ellers tekster som viser forskjellige sider ved hvem Jesus er. I vår kirke er det blitt vanlig å knytte denne tida spesielt til misjon. Misjonen vil gjennom ord og handling vise verden hvem Jesus er, gjøre det mulig for Jesus å åpenbare seg for verden.

TIL TEKSTEN

Teksten har flere legendariske trekk og vi vet fra vår kirkelige fortellertradisjon at det er enda flere som tillegges denne teksten. Noen har derfor ment at den er en legende som har fulgt den muntlige overleveringen i kirken og slik har kommet med i Matteusevangeliet. En legende har ofte rot i en historisk virkelighet og det vil derfor ikke være mulig å avvise teksten som helt uhistorisk.

Det er Matteus, som skriver for jøder, som har med denne teksten i sin fortelling om Jesu fødsel. Han forteller om vismenn fra Østen som kommer og spør etter jødernes konge. Jødene skydde astrologer og trollmenn som kunne tolke nåtid og historien videre framover gjennom tegn de så og opplevde.

Det bildet som tegnes av kong Herodes stemmer med det vi ellers vet om ham og den måten han regjerte på. Han var en konge som hadde tatt seg til makten, og som var livredd for at den skulle frarøves ham. Han hadde tidligere tatt livet av andre som han oppfattet som rivaler til tronen.

De er svært forskjellige de to kongene som teksten omtaler. Herodes i hovedstaden med makt og myndighet, og den guddommelige kongen som ligger der som et maktesløst barn i Betlehem.

Matteus knytter teksten til de gamle profetiene og vil vise at Jesus er den som skulle komme og som jødene ventet på. Noen vise menn fra Østen bidrar til å synliggjøre denne sammenhengen. Teksten understreker også det misjonssynet som ligger i Det gamle testamentet, folkeslagene skal komme til Israel og finne den ene sanne Gud. Jesaiateksten forteller tydelig om det.

Vismennene bærer fram gaver til barnet. Det er en tradisjon for at disse gavene forteller noe om hvem Jesus er. Han er konge – gull. Han er prest/profet – røkelse. Han er lege – myrrasalve.

TIL PREKENEN

I reformasjonsåret er det naturlig å gå til Luther. Han skriver i sin julepostille om de vise menns tro. Hans linje er:

Vismennene fant ikke Kristus av seg selv, de fulgte stjernen og skriftens ord. Det ledet dem fram. Jesus sier: "Ingen kan komme til meg uten at Far som har sendt meg, drar ham" (Joh,6,44).

Hva tenkte vismennene da de kom til Jerusalem? Her skal det være født en konge, og så er det helt stille. Skulle disse fremmede være de første som fortalte om kongens fødsel? Gjeteren vår skriker da høyere opp når det er født ham et barn enn det de gjør her.

Vismennene grep profetens Mikas ord, men ingen andre ville bli med til Betlehem. Trodde ikke de skriftlærde på profetens ord?

Først var stjernen langt borte og de var usikre på hvor de skulle gå. Nå er stjernen nærmere og de er sikre på hvor de skal gå.

"Salig er den som ikke faller fra på grunn av meg" sa Jesus (Matt 11,6). Vismennene finner en fattig ung kvinne, med et fattigslig lite barn, i et enkelt hus. Gårdsgutten vår er finere og mer anselig, tenker vismennene. Likevel velger de å tro profetens ord og stjernes vitnesbyrd og holder ham for å være konge, faller ned, tilber ham og gir ham gaver. Det var en felles gave med de gode tingene fra deres land, og med denne gaven bekjente de at barnet var konge.

Ordet ledet vismennene til Betlehem og til Jesus. Han ba oss om å gå ut til folkeslagene. Misjonen vil bringe bibelordet til mennesker slik at dette kan lede dem til Jesus. På veggen utenfor en bibelbutikk i Kairo henger det det en tekst: "Kom til meg alle dere som strever og har tungt

å bære, så vil jeg gi dere hvile." En dag kom en mann inn i butikken, forteller Mikael som jobber i butikken. Mannen spør: "Hvor kommer denne setningen fra? Hvordan kan dere vite at jeg strever?" Mikael viser ham en Bibel og forklarer hvilken sammenheng denne setningen står i. Bibelordene leder også i dag mennesker til Jesus.

TIL GUDSTJENESTEN

Samlingsbønnen kan denne dagen ta misjonsdimensjonen med. For eksempel slik:

"Hellige Gud, vi er samlet for ditt ansikt slik menighetene i (land eller steder menigheten har misjonsprosjekt) også er det i dag, for å møte din kjærlighet og sannhet. Send oss din Ånd og gjør oss åpne for det du vil gi oss. La ditt ord slå rot i våre hjerter, så Kristus lever i oss, og vi blir ett i deg og tjener deg i alle ting."

Eller slik:

"Gud, vi er i dag sammen med hele din kristne kirke i verden, kommet inn i ditt hellige hus for å ta imot det du vil gi oss. Lukk nå opp våre hjerter, så vi kan fornyes i troen på deg."

Teksten lar seg lett dramatisere. Dersom en har "skuespillere", så kan disse få roller og spille teksten. Budskapet i teksten kan da komme fram gjennom de tanker de forskjellige rollefigurene gjør seg underveis i handlingen.

Noen aktuelle misjonssalmer:

Hyllest av Jesus som konge:

682 Jesus skal rå så vidt som sol

Utfordring til misjon, dele ordet:

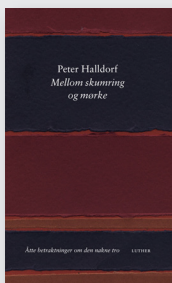
690 Reis deg Guds menighet.

Gi ordet videre:

694 Gi dem mitt ord.

ARNFINN BJØRGEN
PENSJONERT MISJONSKONSULENT I NMS
KASAEG@GMAIL.COM

Peter Halldorf
MELLOM SKUMRING OG MØRKE
Åtte betraktninger om den nakne tro
 199,-

Hvorfor hadde ingen sagt at du måtte miste den gamle freden for å vinne en ny og mer virkelig fred? Idet døden sluker Jesus, mister disiplene sin tro.

Påskeaften, dagen mellom korset og oppstandelsen, speiler en realisme som ingen av oss kommer utenom, dagene når ateismen åpner seg som en avgrunn i vår sjel. Er Gud død? Finnes han ikke lenger? Har jeg levd på en illusjon?

Boken er knyttet an til fasten og påsken, men den kan også med stort utbytte brukes som en meditasjonsbok når som helst på året.

www.lutherforlag.no

Tonje og Dag W. Haugeto Stang
TID FOR TO
 299,-

Med visdom, erfaring og en solid dose humor leder Tonje og Dag oss gjennom råd og prinsipper for hvordan parforholdet best kan ivaretas og styrkes. Ukentlige lesestykker og samtale spørsmål gjør boken til en sørvisstasjon for par som ønsker å skape en fast rytme på "vår kveld" i hverdagen, med

tid og rom for fruktbare samtaler. Boken kan med fordel gis som gave, og er rikt illustrert av Lars Aurtande.

Tonje og Dag W. Haugeto Stang har holdt samlivskurs i en årrekke og har lang erfaring som foredragsholdere og samtalepartnere.

Boken er et glimrende redskap i parterapi eller en gave til brudeparet.

www.lutherforlag.no

Avsender:
Luthersk Kirketidende
Sinsenveien 25
0572 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), prost Hege Elisabeth Fagermoen, førstelektor Sjur Isaksen og sokneprest Anne Grete Listrøm. Bokmeldingsansvarlig: Stipendiat Per Kristian Sætre. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg.

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende
v/Eyolf Berg
Sinsenveien 25
0572 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord. Innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 600,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 825,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 8220.02.93882. Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev, SMS eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>